

173

ΓΝΩΜΗ

Ο Μόντι μάς δείχνει τον δρόμο

Του
ΣΗΦΗ ΠΟΛΥΜΙΛΗ

Υστερα από μήνες αμφιταλαντεύσεων και αδράνειας η Ευρώπη έκανε επτέλους ένα βήμα, που μπορεί να αποδειχθεί καθοριστικό για τη διαχείριση της κρίσης που πλήττει άμεσα πέντε χώρες της ευρωζώνης και απειλεί όλες τις υπόλοιπες. Χρειάστηκε βέβαια να κερδίσει ο Ολάντ στη Γαλλία και να υψώσει το ανάστημά του απέναντι στη Μέρκελ ένας τεχνοκράτης, από αυτούς που περιφρονούμε εδώ στην Ελλάδα, ο Μάριο Μόντι. Η πάγια γερμανική αντίληψη ότι χωρίς την πίεση των αγορών τα κράτη δεν λειτουργούν ορθολογικά και δεν διαχειρίζονται συνετά τα δημόσια οικονομικά τους πήγε περίπατο. Γιατί άρχισαν να αντιλαμβάνονται ότι μια κατάρρευση του ευρώ θα έπληττε βαρύτατα και τη Γερμανία, αλλά και γιατί βρήκαν απέναντί τους έναν ηγέτη, τον παλό πρωθυπουργό, που ήταν αποφασισμένος να φθάσει στα άκρα.

Προφανώς το ειδικό βάρος της Ιταλίας, σε συνδυασμό με την παραγωγική της βάση που της επιτρέπει να αντέξει ακόμη και μια έξοδο από το ευρώ, έπαιξε τον ρόλο του στη διαπραγμάτευση. Υπήρχε όμως και ένα άλλο καθοριστικό δεδομένο: ο κ. Μόντι εφήρμοσε χωρίς τρικλοποδιές και αναβολές όλες τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει απέναντι στην Ευρώπη. Αρα ήταν πέραν πάσης αμφιβολίας πως ό,τι έλεγε το εννοούσε...

Ο ιστορικός συμβιβασμός που επετεύχθη ανοίγει και ένα παράθυρο για την Ελλάδα. Με πολλά ερωτηματικά όμως και πολλές αμφιβολίες λόγω προτέρου μη... εντίμου κυβερνητικού βίου. Γιατί επί δυόμισι χρόνια, με ελάχιστα διαλείμματα, κωλυσιεργούμε, παίζουμε υποτίθεται άμυνα, γι' άλλα δεσμευόμαστε και άλλα κάνουμε. Αφήσαμε τον χρόνο για το πρώτο μνημόνιο να περάσει, γιατί η κυβέρνηση δεν είχε την πολιτική αντοχή να προχωρήσει σε μια σειρά μέτρα που, ακόμη και αν δεν απέδιδαν όσα προέβλεπε η συμφωνία με την τρόικα, θα είχαμε όλο το δικαίωμα να ζητήσουμε την αναθεώρηση ή την αλλαγή του, γιατί θα αποδεικνυόταν ατελέσφορο. Δεν το εφαρμόσαμε όμως και μετά τρέχαμε να ζητούμε επιπλέον βοήθεια, ενώ όλοι μάς θεωρούσαν αναξιόπιστους.

Χρειάστηκε να φθάσουμε στο αμύν, να κινδυνεύουμε με άμεση κατάρρευση, για να πάρουμε ύστερα από εξευτελισμούς και νέες υποσχέσεις το δεύτερο μνημόνιο, το «κούρεμα» του χρέους συνοδεία φυσικά νέων, πιο αυστηρών και πιο επώδυνων, για τους εργαζομένους, δεσμεύσεων. Υπονομεύσαμε προκαταβολικά την κυβέρνηση Παπαδήμου, γιατί δεν μας άρεσε να μας κυβερνά ένας τεχνοκράτης χωρίς λαϊκή νομιμοποίηση, λες και η Βουλή είναι άβουλο όργανο, ή γιατί ορισμένοι βιάζονταν να καταλάβουν τον πρωθυπουργικό θώκο. Χρειαστήκαμε δύο εκλογικές αναμετρήσεις για να φθάσουμε σε μια κυβέρνηση που θα μπορούσε να προϋπήρχε, μόνο που εν τω μεταξύ παρέλυσε το κράτος και σταμάτησε κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια, με συνέπεια να ξεκινάμε πάλι σχεδόν από την αρχή...

Το αντίθετο ακριβώς από αυτό που έκαναν οι Ιταλοί και ο κ. Μόντι. Τώρα έχουμε ακόμη μία ευκαιρία μπροστά μας, υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι δεν θα αποδειχθούμε για ακόμη μία φορά αφερέγγυοι και ασυνεπείς. Να μη μείνουμε δηλαδή πάλι στα λόγια και στις υποσχέσεις, αλλά να αποδείξουμε, πολύ γρήγορα μάλιστα, ότι έχουμε κατ' αρχήν την πολιτική βούληση και την ικανότητα να τηρήσουμε τις συμφωνίες που υπογράφουμε. Και μετά μπορούμε, όπως φαίνεται, και να διαπραγματευθούμε και να απαιτήσουμε ίση μεταχείριση με τους Ιταλούς, τους Ισπανούς και τους Ιρλανδούς. Το αντέχουμε;

Έχουμε ακόμη μία ευκαιρία μπροστά μας, υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι δεν θα αποδειχθούμε για ακόμη μία φορά αφερέγγυοι...

Οι Έλληνες στα όρια;

Προ ημερών νεαρός μαχαιρώθηκε από άλλους νεαρούς επειδή τους έκανε παρατήρηση για τα περιττώματα του σκύλου τους. Εκρηξη δι' ασήμαντον αφορμήν... Και δεν είναι η μοναδική. Η χώρα δείχνει να βγαίνει εκτός ορίων. Πολλοί αποδίδουν τα φαινόμενα αυτά στην κρίση που έχει τεντώσει τα νεύρα πολλών. Η οργή για τα μέτρα, οι Αγανακτισμένοι στο Σύνταγμα, οι live χειροδικίες, το κυνήγι κάθε διαφορετικού σε απόψεις, προτιμήσεις και χρώμα δέρματος... Τα συναισθήματα αυτά έφτασαν να εκφραστούν και στην κάλπη, αλλά οι κραυγές φαίνεται να ξεχειλίζουν στον «διάλογο» που γίνεται στη δουλειά, στο σπίτι, στις δημόσιες υπηρεσίες, παντού. Και το κράτος; Γιατί επιλέγει να απουσιάζει όποτε το καλούν οι πολίτες και αδυνατεί να λειτουργήσει διαμεσολαβητικά στις σχέσεις μεταξύ των πολιτών, με αποτέλεσμα εξαγριωμένοι και αυτόκλητοι προστάτες να καταλαμβάνουν τον χώρο που αυτό αφήνει; Μεταφέρει και αυτό το άγχος των επιπτώσεων της κρίσης. Αραγε η υπομονή και η έλλογη κρίση εξαφανίστηκαν από τις αρετές του Έλληνα; Αναζητούνται απαντήσεις και όχι εύκολες εξηγήσεις.

ΣΚΗΝΙΚΟ ΕΝΤΑΣΗΣ έξω από το Δημαρχείο της Θεσσαλονίκης. Η βία παραμονεύει, καθώς αρκεί μια σπίθα για να πάρουν οι Έλληνες φωτιά επειδή όλα γύρω τους μοιάζουν να κρέμονται σε μια κλωστή...

Στη χώρα του δίχως...

ΤΗΣ
ΦΩΤΕΙΝΗΣ
ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ

**Δεν είμαστε τίποτα
να γίνουμε τα πάντα***

Έλληνες στα άκρα. Όλα συμβαίνουν ως εάν η ζωή μας όλη συντάσσεται και εναρμονίζεται με την έλευση της καταστροφής. Επίσημα χείλη σε παραστατικές περιγραφές έχουν κατά καιρούς φροντίσει να αποτυπώσουν το τέλος του τέλους. Μιλούν για τη μελλοντική Ελλάδα ως μια χώρα του δίχως. Δίχως φως, δίχως τρόφιμα, δίχως βενζίνη, δίχως φάρμακα.

Κι όμως το σενάριο της εσχάτης καταστροφής ίσως μείνει στην Ιστορία σαν μια ιστορική έντεχνα καλλιερημένη κατασκευή. Η ψυχική μας υγεία περιφρουρείται αν υπονομεύσουμε μέσα μας το εσχατολογικό σενάριο. Διερωτάται κανείς αν το σενάριο της ολικής καταστροφής δεν επιστρατεύεται για να γίνει πιο ανεκτό αυτό που ζούμε τώρα. Η πραγματικότητα δηλαδή μιας σχετικής, μιας σχεδόν καταστροφής.

Ενα εκατομμύριο οι άνεργοι, και οι εν δυνάμει άνεργοι; Πόσοι; Τα φαρμακεία που αντί να προμηθεύουν φάρμακα μοιράζουν ομπρέλες για να προστατέψουν

από το λιοπύρι τους απελπισμένους ασθενείς. Η χώρα του δίχως είναι ήδη εδώ. Ή μάλλον η χώρα του «δεν υπάρχει». Δεν υπάρχει κάδος σκουπιδιών δίχως την αδέσποτη γάτα, τον άνθρωπο-σκιά να ψαχουλεύει. Δεν υπάρχει μέρα που μια ένοπλη ληστεία να μη σκορπά τον φόβο. Εν δυνάμει θύματα όλοι μας. Εν δυνάμει δράστες; Πόσοι; Ποιοι; Δεν υπάρχει νύχτα που να μην εγκαθίσταται ο φόβος του Καλάσνικοφ στο μυαλό εκείνου που ετοιμάζεται να κοιμηθεί. Ανήσυχος, έμφοβος ύπνος μέσα σε σιδερόφραχτα σπίτια-κλουβιά. Ενα απέραντο ναρκοπέδιο ο κόσμος. Πώς να έχει την οποιαδήποτε αξία σε έναν τέτοιο κόσμο η ανθρώπινη ζωή; Ανταλλάξιμη, ευτελής, ανάξια υπεράσπισης.

Οι Έλληνες στα όρια τους. Ετοιμοί «δι' ασήμαντον αφορμήν» να εκραγούν.

Μια θάλασσα από βενζίνη στα πόδια μας. Αρκεί ένα σπρίτο για να αρπάξει φωτιά. Οι Έλληνες με το σπρίτο στο χέρι κραυγάζουν, βρίζουν, ουρλιάζουν ή απλά και μόνο αναλύονται σε λυγμούς. Καταθλιμμένοι, οργισμένοι, άρρωστοι. Τρελαίνονται. Η βία παραμονεύει. Όμως ως ινδουιστική θεότητα που στοχεύει στη νίκη επί των δαιμόνων, η βία αυτή έχει πολλά χέρια. Χέρια-φονικά όπλα που στρέφονται στον άλλον. Τον στραγγαλίζουν, τον ταπεινώνουν. Ενδόμυχα χαίρονται για τη δυστυ-

χία του: «Εκείνος και όχι εγώ».

Χέρια-φονικά όπλα στρέφονται όμως και ενάντια στον ίδιο τον εαυτό. Αλκοόλ, ουσίες, κατάλυση δεσμών που κάποτε λογαριάζονταν ως ιεροί, αυτοκτονίες, άμεσες και έμμεσες, αφαίρεση νοήματος από νοσηματοδοτημένες μέχρι πρότινος δραστηριότητες. Δεν έχει τέλος ο κατάλογος.

Η φιλαργυρία, η αναληψία, ο ρατσισμός, όπως και η ευαισθη-

**Πώς να κατανοήσεις
την ακρότητα
των συμπεριφορών;
Ως πάγχρηστον, ως
ερμηνευτική πανάκεια,
η κρίση επιστρατεύεται
για να εξηγήσει
τα πάντα**

σία στον πόνο του άλλου ένα βάλαμο για να γιατρεύει τις εσωτερικές πληγές. Όλα όμως στο τέλος γίνονται δηλητήριο.

Πώς να κατανοήσεις την ακρότητα των συμπεριφορών; Ως πάγχρηστον, ως ερμηνευτική πανάκεια, η κρίση επιστρατεύεται για να εξηγήσει τα πάντα. Πόσο απλουστευτική είναι μια τέτοια τακτοποίηση;

Αυτοκτόνησε, σκότωσε, σκο-

τώθηκε, τρελάθηκε, λόγω κρίσης. Η πολυπλοκότητα του ψυχισμού αντιστέκεται σε ευθύγραμμες εξισώσεις. Πέραν της οικονομικής ανέχειας αξίζει να αναζητήσουμε έννοιες που σχετίζονται με αυτήν αλλά και την υπερβαίνουν. Θα ανατρέξω στις καταγραφές της εμπειρίας όσων επέζησαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης (βλέπε π.χ. τις συγκλονιστικές καταγραφές του Jean Amery ή του Primo Levi). Η έννοια του αβοήθητου έρχεται στο προσκήνιο. Προτείνω να τη συλλογιστούμε στη μεταφορική της διάσταση. Με το πρώτο γρονθοκόπημα στο πρόσωπο το θύμα διαπιστώνει παράλυτο από έκπληξη ότι όλα μπορεί πλέον να του συμβούν. Η απώλεια εμπιστοσύνης στον κόσμο ακολουθεί. Παύει η βεβαιότητα ότι από συνέπεια προς γραπτά ή άγραφα κοινωνικά συμβόλαια ο άλλος θα διαφυλάξει την ακεραιότητά μου, θα σεβαστεί την υλική και μεταφυσική μου υπόσταση.

Το να παύουμε να ελπίζουμε σε οποιαδήποτε βοήθεια οδηγεί σε υπαρξιακό εκμηδενισμό. Η προσδοκία βοήθειας, η πεποίθηση ότι κάποιος θα βρεθεί να μας συνδράμει συγκαταλέγεται στις θεμελιώδεις εμπειρίες όχι μόνο του ανθρώπου αλλά και του ζώου. Μαζί με τον αγώνα για επιβίωση αποτελούν συστατικό στοιχείο του ψυχισμού. Η ενοχή του επιζώντος στα στρατόπεδα συγκέντρωσης

ήταν το αίτιο για πολλές καταστραμμένες με το τέλος του πολέμου ζωές. Αναρωτιέμαι μέσα σε αυτή τη φυσικοποίηση της αθλιότητας που σήμερα ζούμε μπορεί να υπάρξει η οποιαδήποτε ενοχή του επιζώντος; Αλλωστε το είπαμε, η μέρα αυτή αργεί.

Και στο διά ταύτα;

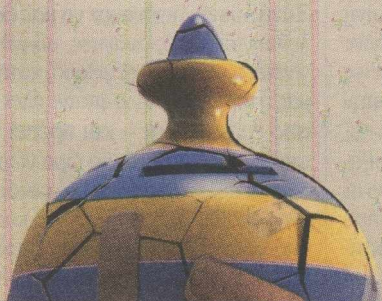
Μου το δωρίζει ένας τυφλός φοιτητής μου. Τον εξετάζω λίγες ημέρες πριν προφορικά. Με καθηλώνει η αιχμηρότητα της σκέψης του, η αναλυτική δύναμη του λόγου του. Νιώθω αμήχανα, συλλογίζομαι τον κόπο που καταβάλλει στην αφιλόξενη πόλη για να μάθει, για να μετακινηθεί. Προτού υποβασταζόμενος φύγει, τον ρωτώ αν έχει κάτι να συμβουλέψει εμάς τους αρτιμελείς. Δίχως να διστάσει μου απαντά: «*Να οχυρώνουμε τον εαυτό μας μέσα από αυτά που δεν μπορεί κανείς να μας πάρει*». Τι είναι αυτά; «*Η γνώση και ο έρωτας*».

Η χώρα του τίποτα για λίγο μεταμορφώθηκε στη χώρα που είναι ικανή να μεταμορφώσει το τίποτα στα πάντα. Η σκέψη και ο έρωτας. Και η ελπίδα που δεν την υφαρπάζει κανείς. Είναι εκεί και περιμένει!..

* *Σύνθημα σε τοίχο του πανεπιστημίου*

Η κυρία Φωτεινή Τσαλικογλου είναι συγγραφέας, καθηγήτρια Ψυχολογίας στο Πάντειο.

Προθεσμιακή
Κατάθεση
+ Συν-Πλνν

Νέα 12μηνη Προθεσμιακή Κατάθεση + Συν-Πλνν, με υψηλό επιτόκιο και δυνατότητα να προσθέτεις και να αφαιρείς χρήματα*, όποτε θέλεις, χωρίς καμία επιβάρυνση.

* Το ελάχιστο ποσό αύξησης ή μείωσης του κεφαλαίου είναι 500€, και το κεφάλαιο που προκύπτει θα πρέπει να παραμένει μεταξύ του ±50% του αρχικού. Για περισσότερες πληροφορίες, απευθυνθείτε στα καταστήματά μας.

18218 www.piraeusbank.gr

**ΤΡΑΠΕΖΑ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**
Η Τράπεζα με τη δική σου δύναμη

Θα γίνει η Ελλάδα μια «αποτυχημένη χώρα»;

 ΤΟΥ
ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΑΚΟΥ

Η συζήτηση για την έκταση των κρουσμάτων βίας και των ένομων δραστηριοτήτων, αν απομονωθεί από τα συμφραζόμενά της θα κατλήξει στα συνηθισμένα ηθικίστικα στερεότυπα. Για να τα κατανοήσουμε θα πρέπει να τα δούμε μέσα σε ένα πλαίσιο όπου το κράτος αποβάλλει ή χάνει τον έλεγχο της έννομης βίας και της απονομής δικαιοσύνης, όπου οι δημόσιες υπηρεσίες και το κοινωνικό κράτος καταρρέουν, όπου ο δεσμός εμπιστοσύνης ανάμεσα στους πολίτες και στο κράτος γίνεται αρνητικός ή αντικαθίσταται από άλλου τύπου δεσμεύσεις. Ενα πλαίσιο δηλαδή στο οποίο δεν υπάρχει πλέον κοινωνικό συμβόλαιο και οι μηχανισμοί πολιτικής διαμεσολάβησης είναι ετοιμόρροποι. Εξυπακούεται ότι ένα παρόμοιο πλαίσιο σημαίνει οικονομικό χάος και διεθνή απαξίωση. Αυτή δεν είναι η κατάσταση σήμερα στην Ελλάδα;

Αυτά όμως τα ίδια χαρακτηριστικά πιστώνονται σε μια κατηγορία χωρών που ονομάζονται αποτυχημένες πολιτείες ή αποτυχημένες χώρες (failed states). Οι ορισμοί βέβαια και οι κατηγοριοποιήσεις δεν είναι ουδέτερες και στις διεθνείς σχέσεις χρησιμοποιούνται ως εργαλεία πολιτικής. Το ίδιο συνέ-

βη με τον όρο «αποτυχημένες χώρες» που χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει διεθνείς επεμβάσεις, ή και για να στοχοποιήσει άλλες. Πρόκειται για κληρονομιά της αποικιακής πρακτικής που ονόμαζε «απολίτιστα κράτη» εκείνα που επρόκειτο να προστεθούν στα πετράδια της αυτοκρατορίας. Ωστόσο, αν απαλλαγούμε από τον κανονιστικό φορτίο του όρου και τον δούμε ιστορικά, θα διαπιστώσουμε ότι στην ιστορική πορεία, αν τη φανταστούμε ως μια αρματοδρομία, μερικές χώρες πετάγονται έξω από τις στροφές και το άρμα τους αναποδογυρίζεται. Φαίνεται ως παραχώρηση σε μια ευθύγραμμη αντίληψη της Ιστορίας αυτή η παρομοίωση, αλλά από τον 17ο αιώνα που σχηματίστηκε σιγά-σιγά και βαθμιαία το κοσμοσύστημα που δημιουργήσε το υπόβαθρο της σημερινής παγκοσμιοποίησης, υπάρχει ένας βηματισμός στον οποίο άλλες χώρες προηγούνται, άλλες ακολουθούν και μερικές σκοντάφτουν.

Για παράδειγμα, τον καιρό που έγινε η Γαλλική Επανάσταση, που όρισε έναν νέο βηματισμό, έγινε και μια επανάσταση στην Αίγυπτο, της οποίας η διεθνής απαξίωση και τα εσωτερικά όρια δημιούργησαν τον ιδεότυπο του αποτυχημένου κράτους. Σύμφωνα με τον ιδεότυπο αυτόν, αποτυχημένη δεν είναι μια χώρα που δεν προσαρμόζεται καθόλου στον βηματισμό των άλλων χωρών. Αποτυχημένη χώρα είναι αυτή όπου εφαρμόζονται μεταρρυθμίσεις, αλλά αυτές αποτυγχάνουν, χωρίς πάλι η χώρα αυτή να μπορεί

να γυρίσει στο προηγούμενο παραδοσιακό καθεστώς της. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία τον 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν ένα παρόμοιο παράδειγμα. Δεν μπορούσε να μην εισάγει μεταρρυθμίσεις, αλλά κάθε μεταρρύθμιση απορρύνιζε το αυτοκρατορικό καθεστώς και το έφερνε πιο κοντά στη διάλυση.

Κάθε μεγάλη ιστορική φάση, όπως ήταν το τέλος των δύο παγκοσμίων πολέμων, έφερνε χώρες στο χείλος του γκρεμού, σε εμφυλίου, δικτατορίες ή

Κάθε μεγάλη ιστορική φάση, όπως το τέλος των δύο παγκοσμίων πολέμων, έφερνε χώρες στο χείλος του γκρεμού

επαναστάσεις. Η επόμενη φάση, που πέταξε πολλές χώρες από τη στροφή, ήταν το τέλος της αποικιοκρατίας, αλλά κυρίως το τέλος των αντιαποικιακών καθεστώτων. Αυτά δοκίμασαν να εφαρμόσουν μια πολιτική εκμοντερνισμού η οποία καταχρέωσε τις περισσότερες από τις χώρες αυτές, με αποτέλεσμα να υποχρεωθούν να καταπιούν από το μπουκάλι το φάρμακο που τους χορηγούσε, από τη δεκαετία του '80 και έπειτα, η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και άλλοι παρόμοιοι οργανισμοί. Δεν κατέληξαν όλες οι χώρες που ήπιαν το φάρμακο σε αποτυχημένες χώρες, αλλά οι χώρες της υποσαχάριας Αφρικής (και κυρίως η Νιγηρία – μια πλουσιότερη χώρα) είναι κλασικό παράδειγμα αυτής της φάσης παραγωγής αποτυχημένων χωρών.

Το 1989 και η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, πολλά από

τα οποία, ας μην το ξεχνάμε, κατέρρευσαν εξαιτίας των χρεών τους προς δυτικές χώρες που τα υποχρέωσαν σε μεγάλες εσωτερικές θυσίες, ήταν μια φάση αποτυχημένων χωρών που λίγο έλειψε να συμπαρασύρει το ένα τρίτο του κόσμου, αν δεν σταθεροποιούνταν (με τον αυταρχικό τρόπο που σταθεροποιήθηκε βέβαια) η κατάσταση στη Ρωσική Ομοσπονδία. Οι πολεμικές ανδραγαθίες των Αμερικανών στον αραβο-ισλαμικό κόσμο άφησε αποτυχημένες χώρες (Ιράκ, Αφγανιστάν, Λιβύη).

Και η Ελλάδα, κύριε; Η Ελλάδα μήπως γίνει το πρώτο αποτυχημένο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Μήπως γίνει το πρώτο αποτυχημένο κράτος αυτής της νέας ιστορικής στροφής που άρχισε μετά τις χρηματοπιστωτικές κρίσεις του 2008 και οι οποίες έριξαν τη μία μετά την άλλη τις χώρες τις νότιας περιφέρειας της Ευρώπης; Μήπως από αυτή την κρίση η Ελλάδα πεταχτεί έξω από τη στροφή; Το ερώτημα δεν τέθηκε προεκλογικά για να μη συνταχθεί με τα εκβιαστικά διλήμματα απόσπασης ψήφου. Έχει να κάνει με το σύνολο της πορείας της χώρας αυτή τη στιγμή, στη δεδομένη Ευρώπη, με τις δεδομένες στροφές. Υπάρχει θύρα εξόδου; Τη συζήτηση δεν μπορούμε να την αποφύγουμε, είμαστε υποχρεωμένοι να την κάνουμε, αλλά με διαφορετικούς όρους απ' ό,τι διεξάγεται ως τώρα στον δημόσιο χώρο.

Ο κ. Αντώνης Λιάκος είναι καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μια χώρα στα όρια της επιβίωσης και πολίτες στο χείλος του γκρεμού... Ποια θα είναι τα θύματα της νέας ιστορικής στροφής που άρχισε με την κρίση του 2008;

Βίαιος διδασκαλος σε σπινθηροειδές ναρκοπέδιο

 ΤΟΥ
ΓΙΩΡΓΗ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ

«Και όσο καιρό υπάρχει ειρήνη και ευημερία, οι πόλεις και οι πολίτες έχουν αισθήματα ευγενικά, επειδή δεν αντιμετωπίζουν καταστάσεις σκληρής, ακούσιας ανάγκης. Καθώς όμως ο πόλεμος αφαιρεί την καθημερινή ευφορία, αποβαίνει διδασκαλος της βιαιότητας και εξομιάζει την υπάρχουσα πολιτική κατάσταση με την ορισμένη διάθεση των πολλών». Αυτή η γνωστότατη θουκυδίδεια άποψη (3.82) ερμηνεύει, με τρόπο καθολικό θα λέγαμε, την ανθρώπινη συμπεριφορά σε συνθήκες ειρήνης και σε καταστάσεις πολέμου ή πολιτικών αναταραχών: η δημοκρατία, η πολιτική ηθική και ο πολιτισμός έχουν βάση την υλική ευημερία, την υλική άνεση. Η άγρια ανθρώπινη φύση ηρεμεί μέσα στην ασφάλεια των υλικών αγαθών. Άνετος και ευχάριστος βίος δεν υπάρχει όταν δεν ικανοποιούνται και δεν θεραπεύονται οι καθημερινές ανάγκες. Η κοινωνική ηθική είναι συνάρτηση της οικονομίας. Οι άνθρωποι μπορεί να έχουν μεταφυσικές ανησυχίες, αλλά, τελικά, η βάση της μεταφυσικής είναι η οικονομία – δεν αναφερόμαστε καν στις τέχνες και στα γράμματα.

Ο Θουκυδίδης δεν ήταν χριστιανός – ήταν αυστηρός και έλλογος αναλυτής πολιτικών και οικονομικών καταστάσεων. Αλλά και η χριστιανική Ευρώπη του 2012 δεν χαρακτηρίζεται από τις ευαγγελικές προτροπές πως όσοι έχουν δύο χιτώνες πρέπει να δίδουν τον έναν. Ούτε η πολιτική της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας είναι «ελεήστε τους φτωχούς του Νότου, διότι έτσι θα εισέλθετε στη Βασιλεία των Ουρανών». Όσο για μας, τους ορθόδοξους και ελληνοθρημένους Έλληνες, οι καταθέσεις στις τράπεζες φαίνεται πως έχουν μεγαλύτερη σημασία από τις «καταθέσεις» της ψυχής. Τα πόδια, όσο κουρασμένα κι αν είναι, λέει ο Σεφέρης, τρέχουν «στο παραμικρό σφύριγμα του κέρδους».

Τα λέω αυτά επειδή οι πολλαπλές και ακραίες μορφές βίας, που όσο περνά ο καιρός όλο και αυξάνονται, δεν είναι άσχετες με τη δεινή οικονομική κρίση που καθημερινά βιώνει η περίτρωση και ανασφαλής κοινωνία μας. Αλλά, από την άλλη, οι διαπιστώσεις, όσο σωστές και αν είναι, δεν λύνουν το πρόβλημα από μόνες τους. Ούτε οι μεσοαντικού τύπου διακηρύξεις, ούτε τα ευχολό-

Αλληλεγγύη χωρίς παιδεία δεν υπάρχει. Πρέπει εμείς οι ίδιοι να καταφέρουμε μόνοι μας να άρουμε τις αδικίες που υπάρχουν δίπλα μας

για. Η σωτηρία μας είναι ζήτημα αυτογνωσίας, η διατήρηση της ζωής του Έθνους επαφίεται στην πατριωτικού τύπου αυτοσυνειδησία μας. Και τότε, επειδή ακόμη και τώρα ένα πολύ μεγάλο μέρος της κοινωνίας μας δεν έχει συνειδητοποιήσει πως η ευθύνη γι' αυτή την εθνική αναταραχή είναι πρωτίτως δική μας. Η πολιτική που εμείς εγκρίναμε, χειροκροτήσαμε και υποστηρίξαμε φανατικά, από τη Μεταπολίτευση και μετά, είναι αυτή που ευθύνεται, εν πολλοίς, για τη σημερινή κατάσταση. Όλες οι μικρές ή μεγάλες βιαιότητες και εγκληματικές ενέργειες οφείλονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην άποψη πως για όλα φταίνε οι άλλοι και πως, επομένως, εμείς είμαστε οι «καθαροί» και αναμάρτητοι τιμωροί. Τόσο οι παρακρατικού τύπου νοστορίες (που εξακολουθούν και σοβούν στον κρατικό οργανισμό), τόσο οι ανήθικες, φα-

στοσειδείς συνδικαλιστικές επιτροπές (δημοκρατικών δήθεν κομμάτων) όσο και οι ηλίθιες αλλά τόσο επικίνδυνες «επαναστατικές» οργανώσεις, που εξακολουθούν και σήμερα ακόμη να μας τρομοκρατούν και να μας σκοτώνουν, δεν είναι τίποτε άλλο παρά εκφάνσεις και ενέργειες ανθρώπων που πιστεύουν πως έχουν τη σφραγίδα της δωρεάς και κρατούν αξιωματικά το σπαθί της δικαιοσύνης.

Βρισκόμαστε λοιπόν εκτός ορίων; Ζούμε και πορευόμαστε ως κοινωνία και ως άτομα δασκαλεμένοι μόνο και αποκλειστικά από τον πόλεμο και την επιθετικότητα; Ναι. Σε μεγάλο βαθμό. Προφανώς, δεν ζούμε μέσα σε πολεμικές συνθήκες (ελπίζουμε να μη μας συμβεί και αυτό), αλλά ο πόλεμος έχει πολλά ποδάρια και πολλά πρόσωπα. Ειδικά ο εμφύλιος πόλεμος και η ενδοοικογενειακή, ενδοκοινωνική διαμάχη. Ξανά λοιπόν αφήνουμε να μας δασκαλεύουν σκληρές ανάγκες, οδηγός μας γίνεται η καθημερινή φθορά, καθηχητής μας η ιδεοληψία πως φταίνε όλοι εκτός από εμάς. Ζούμε – και πρέπει να το αντιληφθούμε αυτό μια ώρα νωρίτερα – μέσα σε αυτή την οριακή κατάσταση ενός εξαθλιωμένου Κράτους και ενός υπό αμφισβήτηση Έθνους, επειδή (το έχουμε πει πολλές φορές) η οικονομική

κρίση είναι μόνο μια πλευρά της μεγάλης Κρίσης μας.

Και ποιος είναι ο τρόπος άραγε, ποια η οδός εκείνη που θα μπορούσε να μας οδηγήσει εκτός κινδύνου, έξω από το ναρκοπέδιο-σπινθηροειδές του διδασκαλού της βίας; Μόνο ένας: ο αργός, επίπονος δρόμος της αγαθής παιδείας, που οδηγεί στην επίγνωση του κοινού συμφέροντος. Οι αδικίες αίρονται μέσα από την αλληλεγγύη. Αλληλεγγύη χωρίς παιδεία δεν υπάρχει. Πρέπει εμείς οι ίδιοι να καταφέρουμε μόνοι μας να άρουμε τις αδικίες που υπάρχουν δίπλα μας. Ένας άπορος καρκίνοπαθος που περιμένει ώρες να αρκίσουν τα φάρμακα, ένας άνεργος που δεν μπορεί να βρει δουλειά, ένας νέος που δεν ξέρει ποιο το κοινωνικό καλό και το κοινωνικό συμφέρον, όλοι μας, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, γινόμαστε πάλι μαθητές του ίδιου βίαιου δασκάλου. Μαθητεύουμε όλοι, χωρίς να το αντιλαμβανόμαστε, στα θρανία μιας απάνθρωπης κοινωνίας. Αυτή είναι που, με την ανοχή μας, προσφέρει δωρεάν μαθήματα στο παρόν, αλλά έχει μεγάλες προδοσίες στο αίμα και στη βία του μέλλοντος.

Ο κ. Γιώργης Γιατρομανωλάκης είναι καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας και συγγραφέας.